

Onze de Setembre 2016

Avui fa quaranta anys que, en aquesta data, de forma ininterrompuda, els ciutadans de Torelló ens apleguem per recordar l'Onze de setembre de 1714. Aquells fets i les conseqüències que han tingut al llarg de 302 anys, són la història amb majúscules del nostre país. D'aquesta part, ja n'han parlat aquí mateix professionals de la història com Joaquim Albareda, Jordi Figuerola, Josep Casanovas, Xavier Tornafoch o Gerard Verdaguer. A més de polítics locals, alcaldes d'altres municipis, sindicalistes, sociòlegs, filòlegs o poetes.

Aquest 11 de setembre, però, aprofitant aquest quarantè aniversari, val la pena resseguir la història amb minúscula d'aquesta data, la que entre tots hem anat escrivint. I ho volem fer a través de les pàgines del setmanari *Torelló*.

El *Torelló* que es va publicar en aquell primer any, el setembre de 1976, tenia una imatge en color a la portada, i eren les quatre barres de la senyera. Els redactors d'aleshores destacaven que l'ajuntament, tot i que encara era franquista, va donar (i cito textualment) "una lliçó de democràcia i, juntament amb d'altres pocs vilatans que exterioritzaven llur condició de catalans", van celebrar el primer 11 de Setembre. Amb tot, lamentaven que, malgrat haver-hi "senyeres arreu del país, a Torelló en brillà la mancança". Precisament uns anys més tard (uns quants) el 2008, Francisca Criballés, que feia el pregó juntament amb un jove Eduard Pujol, en va aclarir els motius: el 76, "la por dominava els veïns". Ella, però, sí que va "treure la senyera del calaix" una senyera que "feia olor de naftalina i era teixida dels anys vint".

I no és estrany, mort en Franco, el país bullia i, a Torelló com a tot arreu, es feien actes per presentar els partits polítics que anaven sortint a la llum i es van fer diverses accions per donar a conèixer el Congrés de Cultura Catalana. Però no era fàcil, i un botó de mostra va ser l'accidentat pas per Torelló de la columna Tramuntana de La Marxa de la Llibertat entre els dies 19 i 20 de juliol. El *Torelló* se'n feia ressò l'1 d'agost d'aquell any. La notícia explica que la Guàrdia Civil va fer acte de presència a Sant Pere el dia 19 i a Torelló el 20. Deia que "els rumors eren molts i molt variats" i que "el moviment a tots dos llocs era anormal". El text descriu així els fets: "L'arribada de 4 o 5 caminants, l'engegada de globus, l'intent de parlar, la posterior presentació dels

caminants a la caserna i el desallotjament de la plaça per part de les forces de l'ordre donaren motiu a una petita multitud a personar-se davant la caserna. Interrupció del trànsit, correguda pel carrer Navarra –ara Enric Prat de la Riba–, agafada de documents i expectació fins tard a la plaça, guardada per la força pública. Aquest és més o menys el balanç del pas de la marxa per la nostra comarca”.

No és estrany doncs, que unes setmanes més tard, l'Onze de Setembre, el primer, els torellonencs el visquessin amb prudència.

Tot i aquesta “por”, però, el desvetllament de la consciència nacional i la set de llibertat era ja imparable i el *Torelló*, en una editorial del febrer de 1977, deia unes paraules encara avui ben vigents: “El procés que segueix el nostre país és tan ràpid que gairebé no ens deixa temps material d’assimilar un fet, que ja n’hi ha un altre de nou que ens empeny”, i afegia: “Ocupem-nos de tenir unes estructures internes vàlides per a tothom deixant de banda si al parlament hi ha més socialistes que demòcrata-cristians. D’això ens n’ocuparem quan tinguem resolt el nostre poble”. Vaja, unes paraules ben aplicables al context actual.

Aquell 77, una “Comissió Local” es va encarregar d’organitzar “la festa” de l’Onze de Setembre perquè “sigui una gran Diada festiva però sense deixar mai de banda l’autèntic significat reivindicatiu”. A més, per no interferir en la jornada que es preparava a Barcelona, els actes no es van fer al matí, com ara, sinó el dia abans. Va ser la primera vegada que es va fer una concentració, en aquest cas de “vehicles a la Danatela”, que va anar fins a Sant Vicenç i Sant Pere. També va ser el primer any que es van programar sardanes a la plaça Nova i que hi va participar una coral: els Infants Alegres. I, tal com recollia el titular del 18 de setembre, va ser un èxit!

Hi van participar prop d’un miler i mig de persones, que segons deia el *Torelló* “tots ens vam engalanar amb la millor camisa barrada per reivindicar quelcom que ens fou arrabassat fa 263 anys. Quelcom que d’una manera més o menys conscient, volem tenir i en sentim la seva mancança”. Oriol Casassas, membre del Congrés de Cultura Catalana, va fer un parlament davant de missa explicant els motius de la diada i exigint “les reivindicacions que arreu de Catalunya fa temps que es reclamen”. Els aplaudiments i les consignes de “Llibertat, amnistia i estatut d’autonomia” van

interrompre el discurs diverses vegades. En acabar, encara es va estrenar un altre dels elements que han caracteritzat la Diada aquestes darreres quatre dècades: el cant d'*Els Segadors*. Va ser l'any en què Catalunya va recuperar el govern de la Generalitat.

Aquests dos primers anys de la commemoració de l'Onze de Setembre van quedar gravats amb lletra grossa en la nostra història, tant en l'escrita amb minúscula com en l'escrita amb majúscula. De fet, Joan Aliguer el 92, Rosa Sayós el 96 o Jaume Sobrequés el 2002 van recordar aquests primers passos en els seus parlaments.

El 1978 el "paseo de José Antonio" recupera el nom que havia tingut abans de la guerra, avinguda Rafael Casanova, i l'any següent es fa la primera ofrena floral a la "placa" de l'avinguda Rafael Casanova. Llegint la notícia, ens sembla que aquesta "placa" un error tipogràfic i que potser es volia dir "plaça", però un parell d'anys més tard, una foto publicada resol el misteri perquè s'hi veu un home enfilat dalt d'una escala posant un ram sota la "placa", la que posa el nom del carrer!

El programa d'aquell 1979 s'ha mantingut fins a l'actualitat, llevat de la traca que es va disparar a la plaça Nova, la sirena que va sonar i la cercavila que no es va oficialitzar en la programació fins el 88. El repic de campanes, val a dir-ho, es va repetir l'any 2013. Ofrena floral, sardanes, parlaments i el cant d'*Els Segadors* seran doncs, fins avui, ingredients de la Diada.

Amb el regust d'un "Estatut que no contempla la plena autonomia que molts catalans voldríem", com deia una editorial del setembre del 79, l'any següent la Generalitat escull l'11 de Setembre com a Diada Nacional enfront de la festa de Sant Jordi. A Torelló, es va celebrar aquell primer Onze de Setembre festiu amb una xerrada del poeta manlleuenc Josep Grau a la sala de plens i "amb un bon programa".

L'any següent, el 81, a Torelló vam estrenar el monument a Rafael Casanova, no sense incidents, ja que la nit abans, la ceràmica va patir (textualment) "un atemptat", que desgraciadament no ha estat l'únic. Algú va "fer bocins" la senyera de ceràmica, que va ser substituïda per una de roba. Segimon Serrallonga, que aquell any feia el parlament, va aprofitar per dir que "els símbols no es destrueixen, arrelen en el cor dels homes". La commemoració de la Diada es va completar amb una exposició sobre la Guerra Civil

i les actuacions al Cirvianum de l'Esbart Dansaire de Tona i els Esquirols "a preus populars, 100 i 200 pessetes".

Si fins aquell moment els titulars eren força recurrents: "L'Onze de Setembre, Diada de Catalunya", "L'Onze de Setembre", "Celebracions de l'Onze de Setembre" o "El dia 11, la Diada", sorprèn l'any 83 un "La bandera de Torelló...", que ajuda a aclarir l'avantítol: "La Guàrdia Civil se'n va adonar i ho va fer rectificar". I és que aquell any l'ajuntament "ja s'havia engalanat de festa gran" el dia abans, però "l'ensenya de Torelló es trobava al lloc central i l'espanyola es trobava relegada al cantó dret". A l'esquerra onejava la senyera. El fet no va cridar gaire l'atenció fins que el mateix dia 11 de setembre, a mig matí, la Guàrdia Civil, tot fent un recorregut pel poble, es va adonar que les banderes estaven mal col·locades. Es va consultar el BOE, que havia publicat un reial decret sobre el tema, i, com que l'ajuntament havia aprovat respectar la constitució "al peu de la lletra", es va canviar l'ordre de les banderes, no sense algunes queixes.

I és que el tema de les banderes sempre ha portat cua, i la relació amb la Guàrdia Civil, encara més. Dos anys després, el 1985, a finals d'agost van aparèixer pintades, segons el *Torelló*, "de caire independentista" a la caserna. Precisament, aquell any el setmanari deia que es notava la major "conscienciació de la gent pel major nombre de banderes als balcons que en anys anteriors". En canvi l'ajuntament va decidir no posar cap bandera a la Casa de la Vila i posar-hi només un domàs "amb dos trossos de senyera a les vores". La Guàrdia Civil va anar una altra vegada a l'ajuntament "a saber-ne les raons i veure perquè no es complia el precepte normatiu". El consistori va argumentar que s'havia fet així per evitar que "es realitzés cap tipus d'ultratge o acte contrari a les banderes". I no hem de recular pas tant, perquè també el 2013 hi va haver un "sabotatge" quan algú va estripar l'estelada del monument a Rafael Casanova la nit abans de la Diada.

L'any 91, se celebra, com en els anys anteriors, una diada institucional amb molt de "fervor nacionalista". De fet, pocs dies després CiU i PSC van votar a favor d'una moció d'Esquerra en defensa del dret a la independència, un desafiament de les bases que va

fer que CiU desautoritzés els regidors torellonencs i que el PSC considerés “anecdòtica” la posició dels seus representants al municipi.

Fins l’any 99, quan a principis de setembre es va enderrocar la caserna de la Guàrdia Civil, Torelló i Sant Pere eren els dos únics municipis de la Vall del Ges que programaven actes per a l’Onze de Setembre. Aquell any, s’hi va afegir Sant Vicenç.

El 2002 es va produir una autèntica revolució: el casal català La Desperta i Ges Insurrecte, juntament amb una comissió creada específicament per a aquesta finalitat, es van afegir a l’organització dels actes de la Diada. I no només amb actes a Torelló, sinó amb la voluntat de fer-los a tota la Vall del Ges.

Durant quatre anys seguits van coincidir, per una banda, la cercavila que organitzava l’ajuntament des del 1988, i per l’altra, la manifestació unitària que programaven els nous col·lectius. “Som poble” era l’eslògan de la pancarta que encapçalava la marxa que, tot i que no comptava amb el permís de la Generalitat, es va “desenvolupar sense incidents”. “Ni estatut ni constitució, independència”, “Sense els Països Catalans, no a Europa” i “Amnistia Països Catalans” van ser els eslògans dels anys següents.

A més, es va organitzar una xerrada sobre les excavacions que es feien al Born i autocars per assistir a la manifestació que es feia a Barcelona.

El 2002 també va ser el primer any que la cobla Lluïsos de Taradell va tocar a l’audició de sardanes. Ho ha fet els darrers catorze anys i ho tornarà a fer aquesta tarda. Fins aleshores, s’havien anat alternat les cobles, entre elles les locals, la Canigó i la Bofills. Aquestes audicions que, val a dir-ho, ha organitzat sempre l’Agrupació Sardanista de Torelló, s’han mantingut ininterrompudament d’ençà del 1977; només la de l’any 84 es va haver de suspendre perquè “feia mal temps”.

Després de dos anys, el 2004, es crea la *Comissió 11 de Setembre de la Vall del Ges*. La formaven *La Desperta*, *Ges Insurrecte*, *Assemblea de Joves de la Vall del Ges*, *Ciudadans del Ges* i *JERC*, que van seguir la línia de programació dels anys anteriors. El 2006 decideixen no fer la manifestació, però sí que participen en l’acte que es fa al monument a Rafael Casanova. I el 2007 programen activitats tant a Torelló com a Sant Vicenç.

L'any següent, els tres municipis de la Vall i la *Comissió 11 de Setembre* s'uneixen per "aconseguir una Diada més lluïda i participativa". Es va fer un programa conjunt que tenia la cercavila reivindicativa a Torelló com a acte unitari i un sopar de cloenda que es va fer a Sant Vicenç. A més, comptaven amb la col·laboració d'altres entitats dels municipis. A la manifestació, a més dels grallers que ja tocaven en les anteriors convocatòries, s'hi van afegir els gegants dels tres municipis i en Margalef.

Aquell 2008, a més, i amb motiu de la celebració del centenari de l'estelada, la bandera es va portar al Castell de Torelló com es venia fent des del 2001, se'n va portar una a Bellmunt i una altra al cim del Castell d'Orís, municipi que celebrava la seva primera Diada. El tres ajuntaments també la van penjar, tot i que en algun cas, va costar força prendre la decisió.

També aquell any la *Fidelíssima Columna Josep Vila* va representar la Vall del Ges per primera vegada a la Marxa dels Vigatans. El *Torelló* tornava a incidir en la microhistòria parlant dels vuit torellonencs –Fortià Parrella, Josep Vila, Josep Puigdesalit, Pere Vidal, Fortià Depaus, Joan de Calvaria i Pere Arimany– que "van viure la guerra i es van implicar en la lluita contra la imposició d'un rei Borbó a Catalunya, alguns d'ells fins a perdre-hi la vida", perquè "tots ells mereixen passar a la història i és just que es reconegui la transcendència de les seves accions en la història del país", dèiem en una editorial.

El 2009, la *Comissió 11 de Setembre* va anunciar que treballaria per impulsar un referèndum d'autodeterminació als tres pobles de la Vall del Ges i a Orís després del que s'havia fet a Arenys de Munt. I efectivament, aquell any, el 13 de desembre, qui va voler, va poder expressar la seva opinió. 5.785 persones de les 6.004 que van anar a votar, es van pronunciar a favor de la independència.

Els actes conjunts als tres municipis es van allargar fins al 2011 quan la *Comissió 11 de Setembre* va decidir "no coordinar-los més".

Després d'un any de pausa, el 2012, una nova entitat recupera la cercavila, l'ANC Vall del Ges. A més de fer sortir 200 persones a Torelló per commemorar la Diada, l'entitat

en va mobilitzar 845 més per assistir a la manifestació a Barcelona, una xifra que, deien, “va superar totes les previsions”.

L'entrada en escena de la nova entitat civil ha suposat un nou revulsiu per a la commemoració de la Diada a Torelló. Si bé també és cert que ens fan llevar una mica més d'hora, aquests darrers anys “l'esperit d'aquella gent del 1714” ha fet que Catalunya torni “a la lluita quotidiana per reconquerir allò que ens fou arrabassat per la força”, tal com deia l'any 86 l'exmonjo de Montserrat i metge Jordi Vila-Abadal Vilaplana.

El que ha succeït aquests darrers tres anys per la Diada ho tenim tots ben present, perquè em sembla que tots, qui més qui menys, hi hem pres part. Alguns heu estat aquí cada any, molts heu fet la Via Catalana, la be baixa o heu fet de punter. I avui, sereu a Berga. D'altres, ballareu sardanes a la plaça, que també és una bona manera de commemorar una jornada que, malgrat el camí fet fins ara, manté la doble significació. Per una banda, recordar l'heroisme dels defensors de 171 i, per l'altra, reivindicar les llibertats polítiques de Catalunya. I és que com deia l'any 2009 aquí mateix Eudald Vila, “qui recorda el passat és fidel a la seva terra”.

Avui, tots plegats escrivim un trosset més d'aquesta nostra història amb minúscula sense la qual, la història amb majúscula, tindria ben poc sentit.

Visca Catalunya!